

YANGI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA TALABALARDA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA OID KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Abdug‘aniyev O.T.

*Qori Niyoziy nomidagi Tarbiya pedagogikasi milliy instituti
Ilmiy kotibi p.f.b.f.f.d. (PhD), k.i.x.*

Tayanch so‘zlar: talaba, islohot, milliy o‘zlikni anglash, tashabbuskorlik, ijtimoiy – professionallik, barkamollik, ma’naviy-ahloqiy fazilatlar.

Ключевые слова: студент, реформа, осознание национальной идентичности, инициатива, социально-профессионализм, добросовестность, духовно-нравственные качества.

Key words: student, reform, awareness of national identity, initiative, social and professionalism, integrity, spiritual and moral qualities.

Резюме:

Mazkur maqolada talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlilikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari, uning mohiyati va tahlili, jamiyat hayotining ma’naviy-ma’rifiy faoliyati, intellektual salohiyatli barkamol yosh-avlodni tarbiyalash, uzluksiz ta’lim tizimida milliy g‘oyaga doir bilim va tafakkurini yuksaltirish shuningdek, ularning umuminsoniy qadriyatlar, mehr-muruvvat, bag‘rikenglik, vatanparvarlik, sadoqat kabi yuksak insoniy fazilatlarini rivojlantirishning pedagogik ta’sir vositalari orqali yoritilgan.

Резюме:

В данной статье рассматриваются педагогические возможности развития у учащихся компетентности общечеловеческих ценностей, ее сущность и анализ, духовно-просветительская деятельность общества, воспитание зрелого молодого поколения, обладающего интеллектуальным потенциалом, совершенствование знаний и размышление о национальной идее в системе непрерывного образования, а также через педагогические средства развитие высоких человеческих качеств, таких как общечеловеческие ценности, доброта, толерантность, патриотизм, лояльность.

Summary:

This article examines the pedagogical possibilities of developing students' competence in universal values, its essence and analysis, spiritual and educational activities of society, education of a mature young generation with intellectual potential, improvement of knowledge and reflection on the national idea in the system of continuous education, as well as through pedagogical means the development of high human qualities such as universal values, kindness, tolerance, patriotism, loyalty.

O‘zbekiston Respublikasi ta’lim va fan sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning bosh negizida yosh-avlodni ya’ni bo‘lajak kadrlarni kompetentli qilib tarbiyalash eng birinchi masala sifatida qaralmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 yanvarda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatlari hamda xalqiga qilgan Murojaatnomasida yosh-avlodning zamonaviy kasb egasi va kompetentli shaxs sifatida tarbiyalanishi masalasiga to‘xtalib: shunday ta’kidlagan edi, “har qanday jamiyat taraqqiyotida uning kelajagini ta’minlaydigan yosh avlodning sog‘lom va barkamol bo‘lib voyaga yetishi hal qiluvchi o‘rin tutadi. Shu sababli biz islohotlarimiz ko‘lami va samarasini yanada oshirishda har tomonlama yetuk, zamonaviy bilim va hunarlarni puxta egallagan, azmu shijoatli, tashabbuskor yoshlarimizga tayanamiz” deb ilgari surgan tashabbus va g‘oyalarining asosida kompetentli shaxs maslasi muhim hisoblanadi.

1. Ma’lumki, Avlod va ajdodlarimiz yaratgan qadrlash mezonlarining tarixi eng qadimgi naqlar, rivoyatlar, afsona, hikoyat, dostonlarga, ya’ni halq og‘zaki ijodi namunalariga borib taqaladi. Spitamen, Muqanna va Jaloliddin Manguberdi tug‘risidagi asarlarda, Alpomish, To‘maris va Shiroq tug‘risidagi afsona va dostonlarda vatanparvarlik, xalq va yurt ozodligi uchun fidoyilik kabi ko‘plab umuminsoniy qadriyatlar tasvirlangan. Ma’naviy merosimizning yorqin namunasi – «Avesto» zardo’shtiylikning muqaddas kitobi bo‘lganligidan, unda bu dinning qadriyatlar tizimi, qadrlash mezonlari, o‘sha davrdagi milliy g‘oyalar yorqin ifodalangan.

2. Shuningdek, Yangi O‘zbekiston sharoitida talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlilikni rivojlantirish shiddat bilan rivojlanib globallashib integratsiyalanayotgan dunyo shiddat bilan o‘zgarib, milliy o‘zlikni anglashi, umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligi, shaxs ma’naviyatini mustahkamlash jarayonlarida turli yot g‘oyalarning salbiy ta’siri ortib, odamlarning ongi-shu’uri va qalbi uchun kurash kuchayib borayotgan bir davrda ta’lim-tarbiya, targ‘ibot va tashviqot ishlari jarayonida umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, milliy g‘oya, millat va ularning o‘zaro bog‘liqligi masalasining dolzarbligi yanada oshmoqda. Xalqning ma’naviy hayotida o‘zligini anglash muhim o‘rin tutadi. Shunday ekan, talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlilikni rivojlantirishda ayni ma’naviy-ahloqiy tarbiyalanishini ta’lim-tarbiya jarayonining avvalo, milliy o‘z-o‘zini anglashining mazmun-mohiyatini, xalq, millat tushunchalari hamda ularning o‘zaro aloqadorlik jihatlariga alohida e’tibor qaratish lozimligi qayd etilmoqda.

Demak, bizning nazarimizda ilmiy izlanishlar natijasi o‘laroq umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlilik alohida ta’rif berish va uni rivojlantirish sharoitlarini aniqlashga e’tibor qaratilgan bo‘lib, u umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlilikni jamiyatning ma’naviy hayotida alohida o‘rin egallaydi chunki, ijtimoiy hayot bilan bog‘liq murakkab vazifalarni haletish qobiliyatlarini rivojlantirish

muhim ahamiyat kasb etadi. Umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlikni rivojlantirish talabalar ma'naviy dunyoqarashiga oid hodisa sifatida talqin qilish va milliy o'zlikni anglash kompetensiyalari ta'rifiga motivatsion-qadriyatli, kognitiv-faoliyatli komponentlarning o'zlashtirish natijasiga erishish orqali rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, o'sib kelayotgan yosh-avlod tarbiyasida milliy va umuminsoniy qadriyatlar, ma'naviy-ruxiy kamolot, milliy o'zlikni anglash asosiy komponenti sifatida o'zoro a'loqalar maydoniga chiqib, ijtimoiy-tartib doirasida belgilangan hulq-atvor va ijtimoiy hayot faoliyatning uzviy va uzluksizligi sifatida alohida o'rin egallaydi.

Ma'lumki, Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlikni rivojlantirish ta'lim jarayonida talabalarga, vatanparvarlik, milliy iftihar ruhida shakllanadigan bilishning o'ziga xos shakllaridan biridir deb etirof etish mumkin. Demak, shaxsning umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, jamiyat, ijtimoiy qatlami, siyosiy partiya va boshqa fuqarolik jamiyati institutlarining muayyan maqsadlari ifodasi, ularni bu yo'lda birlashtirishi, uyushtirishi, faoliyatga undashi, safarbar qilishi» deb ifodalab o'tgan.

Demak, Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlikni rivojlantirishning asosiy maqsadi yoshlarda bunyodkor g'oyalarning mazmun-mohiyatan sog'lom yoki nosog'lom, ezgu yoki yovuz, bunyodkor yoki buzg'unchi g'oyalarning bo'lishi mumkinligini yoritish hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalanishi muhim pedagogik vazifa sifatida qaralmoqda. Bizga ma'lumki, umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlikni rivojlantirish talabalarning kundalik fikrlaridan farqli yana o'z tafakkurida paydo bo'lsada, keng jamoatchilik manfaatlarini ifoda etishda o'z milliy qadriyatlari asosida tarbiyalansa muhim o'rin tutadi. Demak, talabalarda umuminsoniy qadriyatlarga oid kompetentlikni rivojlantirish asosiy omil sifatida o'ziga ishonch va e'tiqodga aylanib e'tirof etilganligi sababli talabalarni vatanga sadoqat ishonch, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida kamol topishi, qadrlar tayyorlashda mamlakat taqdiri uchun jon kuydiradigan kadrlar etib tarbiyalash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // PF-5847-son .
2. Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti. Pedagogik atamalar lug'ati. T.: 2008 y. b – 28-29.
3. Rumi J. Ma'naviy masnaviy. Muhammad tarjimas. Tehron, 2001 yil, 7-b. Forscha-o'zbekcha lug'at.
4. Milliy istiqloq g'oyasini shakllantirishda tashkiliy-uslubiy yondashuvlar. (kadrlar tayyorlash milliy dasturi vazifalari doirasida). T.: 2002.-19 b.
5. Hutmacher W.. Key competencies for:.. Europe // Report of the Symposium Berne, switzerland 27-30 march, 1996. Council for cultural cooperation a secondary education for europe. Strasburg., 1997. C.11